

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

LLU.410.016.02.2020

Pan
Stanisław Podgórski
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej
FARMED Stanisław Podgórski

ul. Marii Koryznowej 2G
20-137 Lublin

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Kontrola nr P/20/079 – Dostępność profilaktyki i leczenia dla dzieci i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi wynikającymi z otyłości i chorób cywilizacyjnych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej FARMED Stanisław Podgórski, ul. Marii Koryznowej 2G, 20-137 Lublin (dalej: Farmed, NZOZ)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Stanisław Podgórski, Kierownik Farmed, od 1.01.2018 r. do 31.03.2020 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Rozwiązania organizacyjne zabezpieczające udzielanie świadczeń zdrowotnych dzieciom i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi wynikającymi z otyłości oraz chorób cywilizacyjnych. 2. Skuteczność diagnozowania i leczenia dzieci i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi wynikającymi z otyłości oraz chorób cywilizacyjnych. 3. Rozmiar prowadzonych działań profilaktycznych na rzecz zapobiegania i eliminowania u dzieci i młodzieży zaburzeń metabolicznych wynikających z otyłości oraz chorób cywilizacyjnych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2018-2020 (I kwartał) z uwzględnieniem zdarzeń wcześniejszych i późniejszych mających wpływ na działalność jednostki w kontrolowanym zakresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 pkt 6 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Lublinie
Kontroler	Mirosław Bortacki, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LLU/124/2020 z 9 września 2020 r. (akta kontroli str. 2-4, 244-245)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Farmed Stanisław Podgórski udzielając świadczeń zdrowotnych w ramach podstawowej opieki zdrowotnej³ skutecznie diagnozował u dzieci i młodzieży zaburzenia metaboliczne wynikające z otyłości oraz chorób cywilizacyjnych. Świadczenia w tym zakresie wykonywane były rzetelnie i zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Warunki lokalowe NZOZ oraz wyposażenie w sprzęt do przeprowadzania badań bilansowych pacjentów służyły wykonywaniu świadczeń lekarza POZ, zapewniały realizację umowy zawartej z Lubelskim Oddziałem Wojewódzkim Narodowego Funduszu Zdrowia w Lublinie⁴ oraz spełniały wymagania określone w Części V pkt 4 Załącznika Nr 1 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 24 września 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej⁵. Również kwalifikacje lekarzy POZ, prowadzących aktywne listy pacjentów, były
---------------------	--

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200; dalej: ustawa o NIK.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną, jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dalej: POZ.

⁴ Dalej: LOW NFZ.

⁵ Dz. U. z 2019 r. poz. 736, ze zm., dalej: rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu POZ.

zgodne z wymaganiami pkt 1 Części V Załącznika nr 1 ww. rozporządzenia. Określone w umowie z LOW NFZ godziny pracy gabinetów POZ oraz poszczególnych lekarzy były zgodne z harmonogramem pracy Farmed. Czas udzielania świadczeń zdrowotnych dzieciom i młodzieży dopasowany był do zróżnicowanych potrzeb ich rodziców.

Lekarze POZ rzetelnie dokumentowali badania bilansowe, poddawali analizie ich wyniki oraz określali sytuację zdrowotną pacjenta, a w przypadku stwierdzenia zaburzeń podejmowali dalsze działania: kierowali pacjentów na badania diagnostyczne i do poradni specjalistycznych.

Farmed z własnej inicjatywy podejmował działania z zakresu promocji zdrowia, polegające na współpracy z radą dzielnicy, parafiami oraz szkołami przy organizowaniu i zabezpieczaniu zajęć sportowych, na których m.in. propagował zdrowy styl życia.

W 2019 r. Farmed we współpracy z Instytutem „Pomnik – Centrum Zdrowia Dziecka” brał udział w projekcie badawczym Narodowego Programu Zdrowia, dotyczącym m.in. sposobu żywienia, identyfikacji czynników ryzyka zaburzeń odżywiania, oceny poziomu aktywności fizycznej oraz poziomu wiedzy żywieniowej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Rozwiązania organizacyjne zabezpieczające udzielanie świadczeń zdrowotnych dzieciom i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi wynikającymi z otyłości oraz chorób cywilizacyjnych

Opis stanu faktycznego

1.1. Farmed jest podmiotem leczniczym działającym na podstawie ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej⁷, ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych⁸, przepisów wykonawczych wydanych na podstawie tych ustaw oraz statutu⁹. Został wpisany do rejestru podmiotów wykonujących działalność leczniczą, prowadzonego przez Wojewodę Lubelskiego, pod nr 000000002992.

(akta kontroli str. 10-52)

W badanym okresie Farmed udzielał świadczeń POZ w ramach umowy nr 03-16-01-00129-16-01 z dnia 22 grudnia 2015 r. zawartej z LOW NFZ, zmienianej m.in. aneksami: z 29 grudnia 2017 r.¹⁰, z 25 lutego 2019 r.¹¹ oraz 19 lutego 2020 r.¹².

(akta kontroli str. 53-90)

Cele i zadania z zakresu POZ – według postanowień regulaminu organizacyjnego¹³

⁶ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana, jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ Dz. U. z 2020 r. poz. 295, ze zm.

⁸ Dz. U. z 2020 r. poz. 1398, ze zm. Dalej: ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej.

⁹ Zatwierdzonego przez Kierownika Farmed 10 lipca 2001 r. Ostatnie zmiany w statucie zostały wprowadzone aneksem nr 9 z 20 czerwca 2018 r.

¹⁰ Nr 03-00-00129-18-03-01/POZ2018.

¹¹ Nr 03-00-00129-19-03-01/POZ2019.

¹² Nr 03-00-00129-20-03-02/POZ2020.

¹³ Zatwierdzonego przez Kierownika Farmed 31 grudnia 2012 r. Regulamin organizacyjny zawierał elementy określone w art. 24 ust. 1 ustawy o działalności leczniczej, w tym cele i zadania, strukturę organizacyjną, rodzaj działalności leczniczej, zakres i przebieg udzielanych świadczeń zdrowotnych, organizację i zadania komórek organizacyjnych, warunki współdziałania z innymi podmiotami wykonującymi działalność leczniczą, a także organizację procesu udzielania świadczeń zdrowotnych w przypadku pobierania opłat.

– Farmed realizował w dwóch przychodniach, zlokalizowanych w Lublinie przy ul. Agrestowej 8 oraz przy ul. Marii Koryznowej 2G, w których znajdowały się gabinety lekarza, pielęgniarki oraz położnej.

Udzielanie świadczeń dzieciom zdrowym odbywało się w NZOZ – zgodnie z postanowieniami pkt 1 Załącznika 2 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 marca 2019 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą¹⁴ – w wydzielonych pomieszczeniach pn. „Poradnia dla dzieci zdrowych” z oddzielnym wejściem i poczekalnią, bez możliwości kontaktu z osobami chorymi w przychodni.

(akta kontroli str. 145-149)

Kierownik Farmed wyjaśnił, że w rozporządzeniu dotyczącym kodów resortowych podmiotu leczniczego, w podstawowej opiece zdrowotnej nie ma kodu dla gabinetu dzieci zdrowych. Gabinet dla dzieci zdrowych nie figuruje w wykazie poradni POZ prowadzonym przez organ rejestrowy, tj. Wojewodę Lubelskiego. Regulamin organizacyjny obejmuje poradnie zarejestrowane w rejestrze wojewody. Gabinet dzieci zdrowych jest wyodrębniony ze względów epidemiologicznych, stosownie do wymogów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 marca 2019 r. oraz 26 czerwca 2012 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą.

(akta kontroli str. 234)

Zadania z zakresu rozpoznawania, planowania i zabezpieczenia potrzeb zdrowotnych pacjentów, prowadzenia działań profilaktycznych promujących zdrowy styl życia oraz sprawozdawczości – według wyjaśnień Kierownika Farmed – były wpisane w kompetencje zawodu lekarza, pielęgniarki i położnej POZ. Według Kierownika NZOZ kontrola rozwiązań organizacyjnych w Farmed prowadzona jest na bieżąco w celu usprawnienia funkcjonowania przychodni. Farmed jest prywatnym podmiotem, który musi sprawnie i efektywnie funkcjonować pod względem diagnostyczno-leczniczym i administracyjno-gospodarczym. W celu zapewnienia jak najlepszej opieki medycznej zatrudnionych jest obecnie 22 lekarzy. Wydzielono oddzielne pomieszczenia do przyjmowania dzieci zdrowych. Ponadto Kierownik podał, że w związku z pojawianiem się otyłości u dzieci Farmed promuje zdrowy styl życia i odżywiania oraz rozważa możliwość zatrudnienia dietetyka.

(akta kontroli str. 234-237)

1.2. Według stanu na 1 stycznia 2018, 2019, 2020 r. oraz 31 marca 2020 r. deklarację wyboru lekarza POZ złożyło odpowiednio: 19 905; 20 805; 17 140 oraz 17 458 osób, w tym: 4 265; 4 431; 3 705 oraz 3 779 dzieci i młodzieży, którzy stanowili: 21,4%; 21,2%; 21,6% oraz 21,6% pacjentów z list lekarzy POZ.

Liczba świadczeniobiorców na 31 marca 2020 r. w stosunku do 1 stycznia 2018 r. uległa zmniejszeniu o 2 447, natomiast liczba dzieci i młodzieży o 486.

W 2018 r. lekarze POZ udzielili ogółem 83 590 porad, w tym 23 011 dzieciom i młodzieży (27,5%). W 2019 r. udzielono 79 212 porad, w tym 21 290 (26,9 %) dzieciom i młodzieży. W I kwartale 2020 r. udzielono 22 165 porad, w tym 5 189 dzieciom i młodzieży (23,4%).

Średnia liczba udzielonych świadczeń zdrowotnych dla pacjentów do i powyżej 18 roku życia wynosiła w 2018 r. odpowiednio: 5,2 i 4,1; w 2019 r. – 5,2 i 4,1; natomiast w I kwartale 2020 r. – 1,3 i 1,2.

(akta kontroli str. 150)

¹⁴ Dz. U. poz. 595, wcześniej: rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 26 czerwca 2012 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą (Dz. U. poz. 739).

W latach 2018-2019 badaniom bilansowym podlegało łącznie 3 433 dzieci i młodzieży zapisanych do lekarzy POZ, z tego w 2018 r. – 1 695, a w 2019 r. – 1 738. Badaniem tym objęto odpowiednio 833 i 1 050 pacjentów Farmed, co stanowiło 49,1% i 60,4% ogółu dzieci i młodzieży podlegających badaniu bilansowemu w tych latach. Poniżej przedstawiono wykonywanie badań bilansowych w poszczególnych grupach wiekowych.

W 2018 r. badaniem bilansowym:

- 2-latka objęto 153 spośród 240 dzieci podlegających badaniu, tj. 63,8%,
- 4-latka – 110 z 235 (46,8%),
- 5-latka (tylko dzieci nieodbywające przygotowania przedszkolnego) – 110 z 236 (46,6%),
- 5-latka (roczne obowiązkowe przygotowanie przedszkolne) – 159 z 204 (77,9%),
- klasa III szkoły podstawowej – 144 z 256 (56,3%),
- klasa VII szkoły podstawowej – 49 z 188 (26,1%),
- I klasa szkoły ponadgimnazjalnej – 50 z 169 (29,6%),
- ostatnia klasa szkoły ponadgimnazjalnej do ukończenia 19 roku życia – 58 z 158 (36,7%).

W 2019 r. badaniem bilansowym:

- 2-latka objęto 168 spośród 249 dzieci podlegających badaniu, tj. 67,5%,
- 4-latka – 115 z 240 (47,9%),
- 5-latka (tylko dzieci nieodbywające przygotowania przedszkolnego) – 105 z 238 (44,1%),
- 5-latka (roczne obowiązkowe przygotowanie przedszkolne) – 161 z 215 (74,9%),
- klasa III szkoły podstawowej – 149 z 267 (55,8%),
- klasa VII szkoły podstawowej – 155 z 190 (81,6%),
- I klasa szkoły ponadgimnazjalnej – 46 z 177 (25,9%),
- ostatnia klasa szkoły ponadgimnazjalnej do ukończenia 19 roku życia – 151 z 162 (93,2%).

(akta kontroli str. 91-144, 151)

Wyjaśniając przyczynę niskiej liczby wykonanych badań bilansowych wśród uczniów I klasy szkoły ponadgimnazjalnej Kierownik NZOZ podał, że badania bilansowe dzieci powyżej 6 roku życia wykonywane są obecnie w szkołach przez pielęgniarki szkolne (tj. wszystkie pomiary włącznie z BMI¹⁵, oceną wzroku, słuchu i postawy), które wydają uczniowi tzw. karty bilansowe adekwatne do grupy wiekowej. Na podstawie tych kart przeprowadzany jest bilans lekarski w ramach POZ. Z doświadczenia wiemy, że często opiekunowie zapominają o konieczności wykonania bilansu w POZ. Dopiero monity z naszej strony, wychowawców lub pielęgniarek w miejscu nauczania powodują zgłaszanie się dzieci na badania lekarskie bilansowe w POZ.

(akta kontroli str. 234-237)

W latach 2018-2019 zdiagnozowano/leczono otyłość u 30 pacjentów w wieku od 0 do 18 lat, z tego u 15 w 2018 r. oraz 15 w 2019 r., co stanowiło odpowiednio 0,35% i 0,4% ogółu pacjentów w tym wieku.

(akta kontroli str. 150,152)

Porównanie danych ujętych w sprawozdaniach MZ-11 za rok 2018 oraz 2019 w zakresie: liczby osób na liście aktywnej lekarzy POZ, podlegających bilansowi zdrowia i tym, którym wykonano bilans zdrowia oraz liczby dzieci chorych na otyłość

¹⁵ Body Mass Index.

wykazało, że były one zgodne z danymi gromadzonymi i raportowanymi w tym zakresie do LOW NFZ (uwidocznione w załącznikach nr 7.4, 7.5, 7.6). Farmed raportował dane zgodnie z art. 30 ust. 1 pkt 3 w związku z art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej¹⁶.

(akta kontroli str. 109-144, 150-152)

1.3. Zasoby kadrowe FARMED¹⁷ przedstawiały się następująco:

- a) wg stanu na 31 grudnia 2018 r. świadczeń medycznych w zakresie POZ udzielało 23 lekarzy, w tym:
- dziewięciu z aktywną listą pacjentów, zatrudnionych łącznie na 8,5 etatu (wszyscy lekarze ze specjalizacją z medycyny rodzinnej oraz dwóch lekarzy dodatkowo ze specjalizacją z pediatrii, jeden ze specjalizacją w dziedzinie chorób płuc),
 - dziewięciu rezydentów (w trakcie specjalizacji z medycyny rodzinnej),
 - trzech radiologów,
 - jeden specjalista chorób wewnętrznych,
 - jeden bez specjalizacji.
- Zatrudnionych było również 10 pielęgniarek oraz 2 położne.
- b) wg stanu na 31 grudnia 2019 r. świadczeń medycznych w zakresie POZ udzielało 23 lekarzy, w tym:
- ośmiu z aktywną listą pacjentów – 7,5 etatu (wszyscy ze specjalizacją z medycyny rodzinnej i dwóch lekarzy dodatkowo ze specjalizacją z pediatrii, jeden ze specjalizacją w dziedzinie chorób płuc),
 - ośmiu rezydentów (w trakcie specjalizacji z medycyny rodzinnej),
 - czterech radiologów,
 - trzech specjalistów chorób wewnętrznych.
- Ponadto zatrudniano 13 pielęgniarek oraz 3 położne.
- c) wg stanu na 31 marca 2020 r. świadczeń medycznych w zakresie POZ udzielało 22 lekarzy, w tym:
- ośmiu z aktywną listą pacjentów – 7,5 etatu (wszyscy ze specjalizacją z medycyny rodzinnej oraz dwóch lekarzy dodatkowo ze specjalizacją z pediatrii, jeden ze specjalizacją w dziedzinie chorób płuc),
 - siedmiu rezydentów (w trakcie specjalizacji z medycyny rodzinnej),
 - czterech radiologów,
 - dwóch specjalistów chorób wewnętrznych,
 - jeden pediatra.
- Ponadto zatrudniano 13 pielęgniarek oraz 3 położne.

Kwalifikacje lekarzy POZ były zgodne z określonymi w części V pkt 1 Załącznika nr 1 do rozporządzenia w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu POZ.

(akta kontroli str. 229)

NZOZ wykazał w sprawozdaniu MZ-11 na koniec 2018 r. – 21 lekarzy POZ, a na koniec 2019 r. – 15.

(akta kontroli str. 109-144)

Kierownik Farmed wyjaśnił, że zestawienie zasobów kadrowych poradni POZ (sporządzone na potrzeby NIK) obejmuje całość personelu biorącego w mniejszym

¹⁶ Dz. U. z 2020 r. poz. 443, ze zm.

¹⁷ Według zestawienia sporządzonego na potrzeby niniejszej kontroli NIK.

lub większym stopniu udział w realizacji zadań POZ. Wykaz zawiera lekarzy radiologów, którzy nie są lekarzami POZ, a tylko realizują zadania na ich zlecenie. Zawiera również lekarzy rezydentów, którzy figurują w zasobach kadrowych, ale w praktyce nie realizują zadań lekarza POZ. W sprawozdaniu MZ-11, zgodnie z instrukcją, podawani są wyłącznie lekarze podstawowej opieki zdrowotnej, stąd ich liczba jest mniejsza niż w zestawieniu dla NIK.

(akta kontroli str. 239-243)

Świadczenia lekarzy POZ (w tym w „Poradni dzieci zdrowych”) udzielane były od poniedziałku do piątku, z wyłączeniem dni ustawowo wolnych od pracy, w godzinach 8.00-18.00. Dostępność lekarzy¹⁸ POZ była zgodna z harmonogramami pracy tych lekarzy udostępnionymi pacjentom w Farmed oraz harmonogramami, stanowiącymi załącznik do umowy zawartej z LOW NFZ.

(akta kontroli str. 145-149, 230)

Analiza dokumentacji¹⁹ dotyczącej 10 losowo wybranych lekarzy POZ wykazała, że:

- liczba pacjentów na listach aktywnych lekarzy na dzień 31 grudnia 2018 r., 31 grudnia 2019 r. i 31 marca 2020 r. wynosiła odpowiednio: od 591 do 2 484, od 135 do 2 440 oraz od 198 do 2 457. Liczba złożonych deklaracji wyboru lekarza świadczącego usługi w ramach POZ nie przekraczała 2 500 osób, tj. zalecanej liczby świadczeniobiorców objętych opieką przez jednego lekarza, o której mowa w § 13 zarządzenia Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia Nr 122/2017/DSOZ z dnia 15 grudnia 2017 r. i Nr 120/2018/DSOZ z dnia 29 listopada 2018 r. w sprawie warunków zawarcia i realizacji umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej²⁰,
- wszyscy lekarze posiadali specjalizacje z medycyny rodzinnej, w tym dwóch dodatkowo z pediatrii oraz jeden dodatkowo ze specjalizacją w dziedzinie chorób płuc,
- liczba godzin ich pracy (w tygodniu) w gabinecie POZ wynosiła w przypadku: jednego lekarza – 16.00 godzin, siedmiu lekarzy – 37.30 godzin oraz dwóch lekarzy – 37.40 godzin,
- w latach 2018-2020 (I kwartał) lekarze uczestniczyli w 90 szkoleniach, w tym w 27 szkoleniach o tematyce pediatrycznej oraz w 1 szkoleniu o tematyce zaburzeń metabolicznych,
- lekarze nie posiadali certyfikatu umiejętności z zakresu profesjonalnego leczenia nadwagi i otyłości.

(akta kontroli str. 155-170)

Kierownik Farmed wyjaśnił, że lekarze POZ nie posiadali certyfikatów umiejętności z zakresu profesjonalnego leczenia nadwagi i otyłości, gdyż standardy dotyczące wykształcenia i umiejętności zawodowych personelu zatrudnionego w komórkach organizacyjnych POZ nie przewidują takich wymagań. Lekarze POZ posiadali kompetencje wymagane przepisami rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 24 września 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej. Lekarze zostali zapoznani z wytycznymi dotyczącymi postępowania z pacjentami z nadwagą i otyłością.

(akta kontroli str. 234-237)

Identyfikowanie pacjentów objętych badaniem bilansowym oraz informowanie rodziców o badaniu, według wyjaśnień Kierownika Farmed, należało do zakresu zadań pielęgniarek, które dokonywały analizy szczepień i bilansów w systemie,

¹⁸ Sprawdzono dla trzech lekarzy z uprawnieniami nr: 1051785, 7478463, 1766093.

¹⁹ Akta osobowe, aktywne listy pacjentów oraz harmonogramy pracy.

²⁰ NFZ poz. 122 ze zm. oraz NFZ poz. 120, ze zm.

a w przypadku niezgłoszenia się rodziców z dzieckiem telefonowały, wysyłały SMS, maile lub w momencie pojawienia się rodziców w przychodni z innych powodów informowały o braku wykonania bilansu.

(akta kontroli str. 234-237)

1.4. Wyposażenie gabinetów lekarzy POZ spełniało wymogi określone w Części V pkt 4 ppkt 3 lit. d, i, j Załącznika nr 1 do rozporządzenia w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej. Obejmowało m.in. wagę z wzrostomierzem, ciśnieniomierz z rękawem dla dzieci oraz glukometr.

(akta kontroli str. 145-149)

1.5. W regulaminie organizacyjnym Farmed (pkt 7.2) określono, że lekarz po przeprowadzeniu niezbędnych czynności związanych z celem i charakterem wizyty, w razie potrzeby zleca przeprowadzenie dodatkowych badań lub zabiegów. Nie wprowadzono dla lekarzy zasad kierowania na badania oraz nie określono dla nich limitu skierowań. Jak wyjaśnił Kierownik Farmed nikt nie dokonuje oceny zasadności i wartości diagnostycznej zlecanych badań.

(akta kontroli str. 5-9, 171-225)

Według Kierownika Farmed system prowadzonej księgowości nie pozwala na wydzielenie kosztów profilaktyki związanej z promocją zdrowego stylu życia. Szacunkowe koszty działań profilaktycznych wynoszą około 3 tys. zł rocznie. Były ponoszone na organizację zajęć sportowych podczas parafiad oraz na wynagrodzenie pracy pielęgniarki podczas tych zajęć.

(akta kontroli str. 234-237)

W latach 2018-2020 (I kwartał) wydatki Farmed na diagnostykę laboratoryjną w ramach POZ wyniosły łącznie 825 590 zł, z tego: w 2018 r. – 361 811 zł; w 2019 r. – 374 101 zł i w I kwartale 2020 r. – 89 678 zł. Udział wydatków na diagnostykę laboratoryjną w stosunku do przychodów²¹ ze stawek kapitaacyjnych wynosił odpowiednio: 8,1%; 7,5% oraz 6,9%.

(akta kontroli str. 153)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Rozwiązania organizacyjne przyjęte w Farmed zapewniały prawidłowe udzielanie świadczeń zdrowotnych dzieciom i młodzieży, w tym z zaburzeniami metabolicznymi wynikającymi z otyłości oraz chorób cywilizacyjnych. Świadczenia były udzielane przez lekarzy z odpowiednimi kwalifikacjami, zgodnie z harmonogramem pracy określonym w umowie z LOW NFZ. Gabinety lekarzy wyposażono w niezbędny sprzęt do przeprowadzania badań bilansowych i monitoringu zdrowia pacjentów, umożliwiając diagnozowanie i leczenie zaburzeń metabolicznych. Czas udzielania świadczeń profilaktycznych dla dzieci i młodzieży dopasowano do zróżnicowanych potrzeb rodziców.

2. Skuteczność podejmowanych działań zmierzających do diagnozowania i leczenia dzieci i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi wynikającymi z otyłości oraz chorób cywilizacyjnych

Opis stanu
faktycznego

2.1. Analiza dokumentacji medycznej²² (dalej: DM) w zakresie wykonania w 2018 i 2019 roku badań bilansowych w poszczególnych grupach wiekowych i etapach

²¹ Przychody ze stawek kapitaacyjnych w latach 2018-2020 (I kwartał) wynosiły odpowiednio: 4 414 806 zł; 4 934 563 zł oraz 1 281 130 zł.

²² Karta zdrowia dziecka/Historia choroby.

edukacyjnych u 28 losowo wybranych pacjentów z aktywnych list lekarzy POZ wykazała, że w DM lekarze zamieścili adnotację o przeprowadzaniu badania bilansowego, podając: datę jego przeprowadzenia; wyniki pomiaru wzrostu i wagi ciała dziecka, w tym współczynnik masy ciała BMI, a także informacje o zdiagnozowanych schorzeniach i wydanych skierowaniach. U 22 pacjentów wykonano pomiar ciśnienia tętniczego krwi, natomiast w sześciu przypadkach, z uwagi na brak współpracy pacjenta z lekarzem (małe dziecko – bilans dwulatka) nie wykonano takiego pomiaru. Lekarze na podstawie wartości obliczonego współczynnika BMI wskazującego na nadwagę lub otyłość (trzy przypadki) odnotowywali w DM rzeczywistą sytuację zdrowia pacjenta w tym zakresie oraz podejmowali odpowiednie działania (kierowali na badania diagnostyczne, do poradni specjalistycznych, udzielali porady żywieniowej). W badanej DM nie odnotowywano faktu udokumentowania badania bilansowego w książeczce zdrowia dziecka.

(akta kontroli str. 171-198)

W jednym przypadku w DM wpisano błędną wartość współczynnika BMI w stosunku do wyników pomiaru wzrostu i wagi ciała. Kierownik Farmed wyjaśnił, że przeprowadził postępowanie wyjaśniające w tej sprawie i uzyskał oświadczenie pracownika, że błędnie wpisano cyfrę 3 zamiast 7. Działania lekarza wskazują, że prawidłowo zdiagnozował nadwagę i podjął odpowiednie działania. Błąd został w dokumentacji medycznej skorygowany.

(akta kontroli str. 191, 234-237)

2.2. Analiza 7 DM pacjentów podlegających badaniom bilansowym w 2019 r., u których nie wykonano tych badań, a którzy byli na wizycie lekarskiej w okresie od 1 stycznia do 31 marca 2020 r. wykazała, że podczas wizyty w 2020 r. wykonano badanie bilansowe (zaległe), któremu podlegali w 2019 r.

(akta kontroli str. 199-205)

2.3. W Farmed w latach 2018-2020 (I kwartał) stwierdzono zaburzenia metaboliczne oraz powikłania z nich wynikające łącznie u 334 osób, którym udzielono 449 świadczeń zdrowotnych, z tego w:

- 2018 r. u 134 osób, którym udzielono 177 świadczeń, w tym z E 66 – 15 osób (16 świadczeń), N 62 – 3 (3), E 03 – 72 (99), E 07 – 41 (56), E 34.9 – 1 (1), E 88 – 1 (1), I 10 – 1 (1);
- 2019 r. u 147 osób, którym udzielono 212 świadczeń, w tym z E 66 – 15 osób (21 świadczeń), N 62 – 2 (3), E 03 – 81 (121), E 07 – 42 (51), E 34.9 – 1 (1), I 10 – 6 (15);
- I kwartał 2020 r. u 53 osób, którym udzielono 60 świadczeń, w tym z E 66 – 5 osób (5 świadczeń), E 03 – 35 (39), E 07 – 12 (15), E 34.9 – 1 (1).

(akta kontroli str. 154)

Analiza 10 DM pacjentów w wieku 0-18 lat, u których stwierdzono otyłość wykazała, że:

- w sześciu przypadkach zaburzenia metaboliczne zdiagnozowane zostały podczas udzielania świadczeń medycznych niezwiązanych z badaniem bilansowym (w jednym przypadku była to wizyta z powodu symptomów zaburzeń metabolicznych, natomiast w pięciu – wizyta z powodu infekcji). W pozostałych czterech przypadkach – w trakcie badań bilansowych;
- wszystkim pacjentom (10) zlecono wykonanie: morfologii, lipidogramu, prób wątrobowych, badania moczu, glukozy, cholesterolu, TSH, a w siedmiu przypadkach – wykonanie EKG. Zlecano również wykonanie badań dodatkowych, np. kreatyniny, USG tarczycy. Wyniki badań diagnostycznych we wszystkich badanych przypadkach wskazywały, że oprócz otyłości u pacjentów

wystąpiły inne zaburzenia metaboliczne (np. endokrynologiczne, stłuszczenie wątroby);

- pacjentów kierowano do poradni specjalistycznych: endokrynologicznej (10 pacjentów), diabetologicznej (pięciu), gastrologicznej (trzech), kardiologicznej (pięciu), metabolicznej (sześciu), nefrologicznej (trzech);
- w DM pacjentów (10) znajdowały się informacje dotyczące m.in. leczenia specjalistycznego oraz przeprowadzonych badań bilansowych (wraz z pomiarem wzrostu, masy ciała i obliczonym BMI);
- DM prowadzona była zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania²³.

(akta kontroli str. 206-225)

2.4. Ponadto analiza 10 DM pacjentów w wieku 0-18 lat, u których stwierdzono otyłość wykazała, że lekarze POZ pouczali pacjentów o zdrowym stylu życia oraz zalecali wizytę u dietetyka w celu opracowania zbilansowanej diety. Z badanej dokumentacji wynikało, że w dwóch przypadkach nastąpiła redukcja masy ciała, w siedmiu – nie nastąpiła, a w jednym – brak było w DM adnotacji na ten temat. Pacjenci nie byli kierowani do leczenia uzdrowskiego, w jednym przypadku pacjent został skierowany do leczenia szpitalnego.

(akta kontroli str. 206-225)

W NZOZ nie było wytycznych, gdzie należy kierować pacjentów z otyłością. Kierownik Farmed wyjaśnił, że lekarze NZOZ wystawili skierowanie o określonym kodzie do poradni, a pacjent miał prawo wyboru poradni. Nie możemy naruszać zasad konkurencji faworyzując konkretnego świadczeniodawcę.

(akta kontroli str. 239-243)

Brak ujęcia w koszyku świadczeń gwarantowanych wyodrębnionych porad dietetycznych, według Kierownika NZOZ, znacząco ogranicza skuteczność zapobiegania i zwalczania otyłości u dzieci. Farmed z własnej inicjatywy podejmuje takie działania.

(akta kontroli str. 239-243)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Lekarze zatrudnieni w Farmed w każdym przypadku odnotowywali w DM rzeczywistą sytuację zdrowia pacjenta, w tym w zakresie zaburzeń metabolicznych. W przypadku stwierdzenia BMI wskazującego na nadwagę lub otyłość kierowali pacjentów na badania diagnostyczne, do poradni specjalistycznych oraz udzielali porad żywieniowych.

3. Rozmiar prowadzonych działań profilaktycznych na rzecz zapobiegania i eliminowania u dzieci i młodzieży zaburzeń metabolicznych wynikających z otyłości oraz chorób cywilizacyjnych

Opis stanu
faktycznego

3.1. Farmed nie dokonywał analizy liczby dzieci i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi w porównaniu do ogólnej liczby pacjentów w wieku od 0-18 lat. Według Kierownika NZOZ prowadzenie wystandaryzowanych badań w tym zakresie

²³ Dz. U. poz. 2069. Od 15 kwietnia 2020 r. regulują to przepisy rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 6 kwietnia 2020 r. w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania (Dz. U. poz. 666, ze zm.).

nic nie wniosłoby do procedur i schematów postępowania. Farmed zajmuje się każdym pacjentem, który ma zidentyfikowany problem w tym zakresie.

Farmed nie przekazywał innym podmiotom, poza LOW NFZ, informacji o liczbie dzieci i młodzieży, u których zdiagnozowano nadwagę lub otyłość. Kierownik NZOZ poinformował, że żadna z jednostek samorządu terytorialnego (wojewódzka, powiatowa, gminna) nie występowała o takie dane.

Edukacja rodziców w zakresie zdrowego stylu życia prowadzona była podczas porad lekarskich, pielęgniarskich i położnej POZ. W gabinetach oraz w poczekalniach do lekarzy POZ znajdowały się ulotki oraz plakaty promujące zdrowy styl życia. W dokumentacji medycznej odnotowywano sam fakt porady lekarskiej, nie opisywano szczegółowo sposobu edukacji.

Działania prozdrowotne podejmowane przez Farmed z własnej inicjatywy to: współpraca z radą dzielnicy, parafiami i szkołami przy organizowaniu i zabezpieczeniu medycznych zajęć ruchowych, zawodów sportowych, na których promowany był zdrowy styl życia oraz druk ulotek i plakatów w tym zakresie.

(akta kontroli str. 145, 234-237)

3.2. W 2019 r. Farmed we współpracy²⁴ z Instytutem „Pomnik – Centrum Zdrowia Dziecka” brał udział w projekcie badawczym Narodowego Programu Zdrowia pt. „Przeprowadzenie kompleksowych badań epidemiologicznych dotyczących sposobu żywienia i stanu odżywiania społeczeństwa polskiego ze szczególnym uwzględnieniem małych dzieci wraz z identyfikacją czynników ryzyka zaburzeń odżywiania, oceną poziomu aktywności fizycznej, poziomu wiedzy żywieniowej oraz występowania nierówności w zdrowiu”.

(akta kontroli str. 226-228)

Działania podejmowane przez NZOZ w celu uczestniczenia w programach profilaktycznych na rzecz promocji zdrowia polegały, według wyjaśnień Kierownika Farmed, na monitorowaniu stron BIP samorządów (wojewódzkiego i miejskiego). Niestety nie zetknięto się z programami dedykowanymi dla ZOZ-u w obszarze zainteresowań kontroli NIK. Również publiczny płatnik, jakim jest NFZ nie kontraktował programów zdrowotnych dedykowanych zapobieganiu i zwalczaniu otyłości u dzieci i młodzieży.

(akta kontroli str. 234-237, 241)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Farmed prowadził edukację zdrowotną, działając na rzecz zachowania zdrowia w społeczności lokalnej, poprzez pouczanie rodziców, rozpowszechnianie materiałów promujących aktywny i zdrowy styl życia. Współpracował z radą dzielnicy, parafiami i szkołami przy organizowaniu i zabezpieczeniu zajęć i zawodów sportowych, na których propagował zdrowy styl życia oraz udostępniał druki ulotek i plakatów w tym zakresie. Współpracował z Instytutem „Pomnik – Centrum Zdrowia Dziecka” w realizacji projektu badawczego, dotyczącego m.in. zaburzeń odżywiania, oceny aktywności fizycznej oraz poziomu wiedzy żywieniowej.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

²⁴ Umowa nr 1952/2019 z 29.08.2019 r.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Lublinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Lublin, 4 stycznia 2021 r.

Kontroler
Główny specjalista kontroli państwowej
Mirosław Bortacki

Dyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Lublinie
Edward Lis

.....
Podpis

.....
Podpis